

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

ORGANIZACJA I WSPARCIE FINANSOWE ZMIAN STRUKTURY ZASIEWÓW W POLSCE

REDAKCJA NAUKOWA:
SŁAWOMIR JUSZCZYK
MAREK ZIELIŃSKI

STUDIA
I MONOGRAFIE

207

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ**
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

ORGANIZACJA I WSPARCIE FINANSOWE ZMIAN STRUKTURY ZASIEWÓW W POLSCE

Redakcja naukowa:
prof. dr hab. Sławomir Juszczak
dr hab. Marek Zieliński, prof. IERiGŻ-PIB

WARSZAWA 2025

Autorzy monografii są pracownikami Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego:
dr inż. Marcin Adamski (ORCID nr 0000-0002-1047-1450),
dr hab. Sebastian Jarzębowski, prof. IERiGŻ-PIB (ORCID nr 0000-0002-9394-577X),
prof. dr hab. Sławomir Juszczuk (ORCID nr 0000-0003-3790-6247),
mgr inż. Jolanta Sobierajewska (ORCID nr 0000-0002-5161-696X),
dr inż. Piotr Szajner (ORCID nr 0000-0002-4786-1962),
dr hab. Marek Zieliński, prof. IERiGŻ-PIB (ORCID nr 0000-0002-6686-5539).

Recenzenci:

prof. dr hab. Krystyna Krzyżanowska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
prof. dr hab. Eugeniusz Niedzielski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Korekta i redakcja techniczna:

Barbara Walkiewicz
Michał Ziółkowski

Projekt okładki:

Alicja Giera
Magdalena Modzelewska

ISSN: 0239-7102

ISBN: 978-83-68449-18-1 (oprawa miękka)

ISBN: 978-83-68449-19-8 (pdf)

Ark. wyd. 8,64

Wydawca: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
tel. (22) 505 45 18
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl
<http://www.ierigz.waw.pl>

Druk i oprawa:

Dział Informacji i Wydawnictw IERiGŻ-PIB
tel.: (22) 505 45 26; e-mail: dw@ierigz.waw.pl

SPIS TREŚCI

Streszczenie	5
Summary	7
Wstęp	9
<i>prof. dr hab. Sławomir Juszczyk</i>	
Rozdział I. Zagadnienia metodyczne	11
<i>prof. dr hab. Sławomir Juszczyk</i>	
1. Cel badań, zadania badawcze i hipotezy	11
2. Zakres badań	12
3. Metody badań	13
3.1. Metody gromadzenia danych	13
3.2. Metody przetwarzania danych	15
3.3. Metody prezentacji wyników badań	17
Rozdział II. Teoria następstwa roślin, zmianowania płodozmianu – w zarysie ..	19
<i>prof. dr hab. Sławomir Juszczyk</i>	
1. Terminologia	19
2. Wpływ zmianowania na siedlisko	23
3. Kompleksy glebowe przydatności rolniczej	25
4. Wymagania glebowe ważniejszych roślin uprawnych i dobór stanowisk	28
4.1. Rośliny motylkowe drobonasienne wieloletnie	46
4.2. Rośliny motylkowe grubonasienne (strączkowe)	48
4.3. Rośliny okopowe	49
4.4. Rośliny przemysłowe	50
4.5. Rośliny zbożowe	51
5. Specyficzne wymagania roślin i ich wpływ na zmianowanie	54
5.1. Rośliny wymagające przerwy w uprawie	55
5.2. Rośliny uprawne nieznoszące następstwa po sobie	55
6. Rozmieszczenie poplonów w zmianowaniu	56
6.1. Poplony ozime	56
6.2. Wsiewki poplonowe	57
6.3. Poplony ścierniskowe	58
7. Typy płodozmianów	59
7.1. Płodozmiany polowe	59
7.2. Płodozmiany paszowe	60
7.3. Płodozmiany specjalne	61

7.4. Płodozmian z polem okresowo wyłączanym	62
7.5. Przejścia siewne.....	63
8. Uprawy pożądane a WPR UE.....	65
Rozdział III. Zmiany struktury użytków rolnych oraz struktury zasiewów w Polsce – wyniki badań	69
<i>prof. dr hab. Sławomir Juszczyk, mgr inż. Jolanta Sobierajewska, dr hab. Marek Zieliński, prof. IERiGŻ-PIB</i>	
1. Powierzchnia i struktura użytków rolnych w Polsce	69
2. Zmiany powierzchni upraw w Polsce	74
3. Zmiany struktury zasiewów w Polsce.....	88
Rozdział IV. Zmiany struktury zasiewów w regionach oraz bioróżnorodności w małych i dużych gospodarstwach rolnych nastawionych na produkcję roślinną lub zwierzęcą – wyniki badań	97
<i>dr hab. Marek Zieliński, prof. IERiGŻ-PIB; mgr inż. Jolanta Sobierajewska</i>	
Rozdział V. Płatności w ramach WPR UE związane z produkcją a struktura zasiewów – wyniki badań.....	121
<i>dr inż. Piotr Szajner</i>	
Rozdział VI. Płatności środowiskowe a struktura zasiewów – wyniki badań... 125	
<i>dr hab. Marek Zieliński, prof. IERiGŻ-PIB</i>	
Rozdział VII. Elementy WPR UE oraz przepisów krajowych zachęcające rolników do zwiększania dywersyfikacji upraw polowych.....	131
<i>dr hab. Sebastian Jarzębowski, prof. IERiGŻ-PIB</i>	
Rozdział VIII. Przepisy dotyczące ekoschematów a dywersyfikacja upraw polowych w Polsce.....	137
<i>dr inż. Marcin Adamski</i>	
Rozdział IX. Propozycje organizacyjne dotyczące monokultury krótkotrwałej – wyniki badań	143
<i>prof. dr hab. Sławomir Juszczyk</i>	
Wnioski i rekomendacje.....	147
Bibliografia.....	151
Spis tabel i wykresów.....	153
Załączniki	157

Problematyka podjęta w monografii jest ważna, a w przyszłości może być coraz ważniejsza, co sprawia, że badania w tym zakresie są potrzebne, a nawet niezbędne. Rozeznanie i finansowe wzmocnienie zmian w zakresie struktury zasiewów w Polsce, a także bioróżnorodności, będzie zagadnieniem kształtującym polską agrocenozę. Co również istotne, problematyka ta jest wielowątkowa, obejmuje bowiem zagadnienia ekonomiczne, w tym finansowe, rolnicze, biologiczne, a także odnoszące się do szeroko rozumianej polityki gospodarczej, w tym WPR UE. Autorzy podjęli problem dotyczący organizacji i wsparcia finansowego zmian struktury zasiewów w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem ekoschematów. Warto podkreślić, że badaniami objęto cały kraj, w tym poszczególne województwa (regiony Polski) oraz 192 gospodarstwa rolne, po 12 z każdego województwa (regionu). Badania zatem dotyczą trzech poziomów: ogólnopolskiego, regionalnego oraz pojedynczych gospodarstw rolnych.

Recenzje:

„Monografia [...] stanowi twórcze opracowanie problematyki instrumentów ekonomiczno-organizacyjnych i finansowych związanych ze strukturą zasiewów w Polsce i wzbogacaniem bioróżnorodności agrocenozy w naszym kraju oraz godna jest opublikowania. Mam nadzieję, że książka spotka się z uznaniem czytelników a Zespołowi Autorskiemu życzę twórczego kontynuowania badań w tej dziedzinie”.

prof. dr hab. Krystyna Krzyżanowska
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wyniki badań przedstawione w monografii stanowią znaczący wkład do teorii i praktyki rolniczej. Recenzowana monografia zawiera treści poszerzające wiedzę w zakresie stanowiącym przedmiot badań, a także dostarcza przesłanek i wskazań do działań praktycznych, także w kontekście Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej, dotyczących zmian produkcyjnych, ekonomicznych, ekologicznych (w tym bioróżnorodności) w rolnictwie. W sumarycznej ocenie monografia zasługuje na opublikowanie.

prof. dr hab. Eugeniusz Niedzielski
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

